ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Aristoteles'e göre herhangi bir şeyin varlık kazanmasını sağlayan dört neden vardır. Bunlar; Maddi............. , Erek............ , Fail................. ve formel nedendir.
2. Sokrates'e göre ....Bilgisizlik................ ahlaki olmayan davranışın nedenidir.
3. Konfüçyüs'e göre genç bir insanın arkadaşlarına karşı erdemin ...saygılı............ olmasıdır.
4. Bilginin ve ahlakın insanın algısı tarafından anlamlandırıldığını savunan düşünürlere Sofistler.................. denir.

B Aşağıda Romen rakamları ile verilen filozofları harf ile verilen kavramlarla eşleştiriniz.

5.

	Filozoflar	Arkhe
(c)	I. Thales	a) Ateş
(e)	II. Anaksimenes	b) Atom
(d)	III. Anaksimandros	c) Su
(ç)	IV. Empedokles	ç) Toprak, su, hava, ateş
(b)	V. Demokritos	d) Apeiron
(a)	VI. Herakleitos	e) Hava
		f) Hücre

C Aşağıda verilen açık uçlu soruların cevaplarını ilgili alanlara yazınız.

6. **Herakleitos,** "Her şey akar." **ve** "Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir." **sözleriyle doğada sürekli bir değişim olduğunu iddia eder. Bu iddiayı destekleyen kanıtlar nelerdir?**

Cevap: Her şey akar, dünya üzerinde her şey sürekli olarak değişim ve akış halindedir. Bundan dolayı Heraklitos ayrıca şunu da söyler: ''Bir nehirde iki kere yıkanamazsınız.'' Bu cümle de soruda geçen diğer cümleler ile aynı anlamı taşır. Bir nehirde yıkandıktan sonra o nehire tekrar girene kadar nehirden akan sular değişmiştir, nehirin taşları değişmiştir, nehirin üstündeki hava değişmiştir. Kısacası maddenin hiçbir hali, aynı maddenin bir saniye önceki hali gibi bile olamaz. Bundan dolayı bir nehirde iki kere yıkanamayacağı gibi insan asla aynı kalamaz. Karakteri, tavırları düşünceleri sürekli bir değişim ya da evrim içerisindedir. Buna en yakın örnek olarak ise hücrelerimiz verilebilir Hücrelerimiz her geçen saniye yaşlanmakta ve bundan dolayı da biraz daha ölüme yaklaşmaktadır. Hücrelerin yaşlanmasını bir an için bile durdurmak imkansız ve manasız bir hareket olacaktır. Her şey akar.

7. **Aristoteles'e göre bir nesnenin ne olduğunun bilgisini insan nasıl elde eder? Açıklayınız.**

Cevap: Aristo, öğretmeni Platon'dan tamamen farklı düşüncelere sahipti. Hatta Aristo ve Platon birbirinden tamamen farklı iki zıt felsefenin kurucusudur bile diyebiliriz. Aristo'ya göre bir nesnenin bir durumun ya da bir canlının bilgisinin edinebilmesinin sadece ve sadece tek bir yolu vardır. O yol da tamamen empirik bir yoldur. Yani deneye ve gözleme dayalı olarak ilerleyen ya da ilerlemek zorunda olan bir yoldur. Uzun çalışma saatleri içerisinde doğayı bizzat gözlemleyen ve gözlemlemenin kuşkusuz en büyük kanıt ve veri olduğunu söyleyen Aristo'ya göre bir varlığın bir nesnenin burada ya da var olduğunun bilgisini almamızın tek yolu, o nesneyi beş duyu organımızdan en az biri ile algılamamızdır. Eğer bir nesneyi duyu organlarımızdan en az bir tanesi ile algılayamıyorsak o nesneye var demeye kesinlikle gücümüz yetmez. Dolayısıyla bir nesneyi var kılan da yok eden de bizim duyu organlarımızın varlığı ya da yokluğudur.

8. **Aristoteles'in** "Nikomakhos'a Etik" **adlı eserinde insan, eylemlerinde bulunan aşırılık ya da eksiklik arasındaki dengeyi bulmak için orta bir yol izlemelidir. Aristoteles'in** "orta yol" **öğre-tisine bir örnek veriniz**

Aristo'ya göre dünya ve evren mükemmel bir denge içerisinde olduğundan dolayı milyarlarca yıldır vardır ve var olmaya devam edecektir. İnsan vücudu ve beyni de bu mükemmel dengeyi yansıtabilen biricik nesnelerdir. Bizler düşünce ve davranış dünyamızda da bu dengenin benzerini ya da homoloğunu kurabilirsek o zaman biz de sonderece güçlü bir düşünce dünyasına, yaşam pratiğine sahip olabiliriz. Denge burada ne anlama geliyor? Aristo Sofistler gibi bir odaya kapanmayı ve kendini dünyadan arındırmayı övmediği gibi hazcı Egikür gibi yaşamın tamamını sadece zevk ve sefa üzerine kurmayı da önermiyor. Aristo'ya göre yaşam bu ikisi arasında mükemmel bir denge noktasında sürdürülmeli. Bunun için de her geçen gün birey kendine daha çok telkinde bulunmalı ve kendini daha iyi bir şekilde eğitmeli. İşte Aristo'nun denge felsefesi dediğimiz şey bizzat budur.

9. **Platon** "Devlet" **adlı eserinde** "Devletlerde filozoflar yönetici olmalı ya da yönetici dediklerimiz ve sahici, iyi filozoflar olmalıdır." **sözüyle yönetim ve felsefeyi neden tek bir çatıda toplamak istemiştir? Açıklayınız.**

Cevabı sonraki sayfada...

....
....
....

Meletos: Sokrates, seni böyle vakitsiz bir sona sürükleyen bir ömürden utanç duymuyor musun?
Sokrates: Dostum, yanılıyorsun. Değeri olan bir kimse, yaşayacak mıyım yoksa ölecek miyim diye düşünmemelidir. Bir iş görürken yalnız doğru mu eğri mi hareket ettiğini, cesaretli bir adam gibi mi yoksa tabansızca mı hareket ettiğini düşünmelidir.

Platon, Sokrates'in Savunması

10. **Sokrates'in düşüncesine göre erdemli yaşamak için nasıl hareket etmelidir? Açıklayınız.**

Cevabı sonraki sayfada...

....
....
....

İnsanın görme algısının fiziksel olarak bir sınırı vardır. Protagoras'a göre insan, duyuları aracılığıyla bilgi oluşturur. Duyular her insanda farklı yoğunlukta gerçekleştiğinden duyunun bilgisi göreceli ve değişir özelliktedir.

11. **Protagoras'ın insanın her şeyin ölçüsü olduğu fikrine varmasında görmenin fiziksel sınırlılık-larının etkileri neler olabilir?**

Cevabı sonraki sayfada...

....
....
....

Sokrates, bilgi ile erdem arasında ilişki kurarken bilen insanın erdeme uygun davranacağını ve insa-nın bilerek zarar verici davranışlar göstermeyeceğini belirtmiştir.

12. **Sokrates'in görüşünden hareketle trafikte araç kullanan kişinin kırmızı ışıkta geçip birileri-nin yaralanmasına sebep olması örnek olayını bilgi-erdem ilişkisi açısından değerlendiriniz.**

Cevabı sonraki sayfada...

....
....
....

Ö. Faruk Erdem'in "Mitolojik Dönem ve Sonrasında Türklerin Felsefi Anlayışı" adlı makalesine göre Türk hikmetinin en eski örneklerine İslamiyet öncesi dönem, destanlar ve eski Türk savlarında rastlanır. Eski Türklerde yöneticinin en önemli özelliklerinden biri bilge olmaktır. Bu yüzden kağan ve vezir gibi yöneticilerde bilge olma özelliği aranır. Yöneticinin diğer erdemleri çalışkanlık, vatan sevgisi, cesaret, kahramanlık, gurur ve iyi huy olarak sıralanır. Eski Türk metinlerinde Platon, Aristo gibi Antik Yunan filozofları arasında geçen bilge yönetici tartışmaları da görülür.

13. **Eski Türk metinlerinde geçen hikmet görüşleriyle Antik Yunan filozoflarının felsefe görüşleri arasında benzerlik var mıdır? Açıklayınız.**

Cevabı sonraki sayfada...

....
....
....

9. Platon "Devlet" adlı eserinde "Devletlerde filozoflar yönetici olmalı ya da yönetici dediklerimiz ve sahici, iyi filozoflar olmalıdır." sözüyle yönetim ve felsefeyi neden tek bir çatıda toplamak istemiştir? Açıklayınız.
Platon, baştan beri insanlar arasında eşitliğe inanmayan ve bazı bilgi beceri ve asil değerlerin doğuştan geldiğine inanırdı. Platon'a göre bir devleti yönetebilmek de işte böyle doğuştan gelen bir asalet ve erdemi gerektirirdi. Ancak filozoflar bir toplumda asil ve erdemli olan kişiler olabilriler ve toplum adına doğru kararlar verebilirlerdi. O halde bir toplumun ya da bir devletin yöneticisi olacak olan insanlar da ancak ve ancak filozoflar olabilirlerdi. Bu kadar bilgi asalet ya da beceriye sahip olmayan kişiler orta sınıfta zanaatkarlar olabilirlerdi. Platon'un Devlet adlı eserinde bahsettiği bir diğer kavram ise şu idi: Eğer bir kişi hiçbir şekilde bilgi veya beceriye sahip değilse ve bir asalet duygusu da yok ise onun gidebileceği tek yer serflerin yanıdır. O bir köle olmak için doğmuştur ve köle olmak zorundadır.
Meletos: Sokrates, seni böyle vakitsiz bir sona sürükleyen bir ömürden utanç duymuyor musun? Sokrates: Dostum, yanılıyorsun. Değeri olan bir kimse, yaşayacak mıyım yoksa ölecek miyim diye düşünmemelidir. Bir iş görürken yalnız doğru mu eğri mi hareket ettiğini, cesaretli bir adam gibi mi yoksa tabansızca mı hareket ettiğini düşünmelidir.

10. Sokrates'in düşüncesine göre erdemli yaşamak için nasıl hareket etmelidir? Açıklayınız.
Cevap: Sokrates, diğer tüm düşünürlerin aksine hiçbir şekilde elini kalem kağıda sürmemiş ve ölümünden sonra birilerinin yazılarını okuyup yanlış yorumlama ihtimalini her zaman korkunç bir ihtimal olarak görmüş bir kişidir. Dolayısıyla bu durumdan bile Sokrates'ın nasıl bir ahlak ya da erdem anlayışına sahip olduğunu çıkarsamak mümkün. Sokrat, ahlak ya da erdem anlayışı konusunda öncelikle kişinin kendine ve çevresin dürüst olması gerektiği ilkesini koymuştur. Sokrates'ın bu kuralı daha sonra ''dobralık'' olarak da yorumlanmıştır. Nitekim bu yorum pek haksız bir yorum da sayılmaz. Sokrates, aynı zamanda erdemli bir birey olabilmek için bireyin durmadan kendini ve doğayı sorgulaması ve bilinçli yaşaması gerektiğini söylemiştir. Bundan dolayı bilinçsiz ve sorgusuz sualsiz yaşayıp giden kişileri, kendilerine sordukları sorular karşısında kaçamak cevap veren kişileri her zaman için erdemsiz kabul etmiştir. İşte Sokrates'ın ahlak anlayışının temelinde bu vardır. Kendini sorgulamak ve kendine sorduğu sorulara dürüst yanıt vermek.
İnsanın görme algısının fiziksel olarak bir sınırı vardır. Protagoras'a göre insan, duyuları aracılığıyla bilgi oluşturur. Duyular her insanda farklı yoğunlukta gerçekleştiğinden duyunun bilgisi göreceli ve değişir özelliktedir.

11. Protagoras'ın insanın her şeyin ölçüsü olduğu fikrine varmasında görmenin fiziksel sınırlılıklarının etkileri neler olabilir?
Cevap: İnsanın duyu organları ile bir varlığı bir durumu ya da kendi kendisini algılaması pek tabi mümkündür. Ne var ki algı dediğimiz kavram manipüle edilebilirlik konusunda belki de en hazır varlıklardan bir tanesidir. Dolayısıyla insanın kendi duyu organları ve algısı çevresinde algıladıkları ve yorumladıkları her zaman dünyanın biricik gerçekliğini yansıtmayabilir. Tam da bu noktada Protagoras'ın her şeyin ölçütünün insan olduğu fikrini çürütmek zorunda kalıyoruz. Çünkü eğer her şeyin ölçütü insan ise insanın yanılgılar içerisinde algıladığı ya da yanılgılar içerisinde yorumladığı olca konsept, durum ve olay için ne söyleyebiliriz? O zaman bu akvramları yeniden yorumlamaya çalışırken önceki algı boyutumuzu nasıl eleştirebiliriz? İşte bunu yapmak Protagoras'ın felsefesi dahilinde ne yazık ki neredeyse imkansızdır. Dolayısıyla çıkan sonuç şudur: İnsanın fiziksel sınırlılıkları göz önüne alınarak, insanın beş duyu organı ile algıladığı ve algısı ile de yorumladığı bilgiler yüzde yüz doğru ve kesin bilgiler değildirler.
Sokrates, bilgi ile erdem arasında ilişki kurarken bilen insanın erdeme uygun davranacağını ve insanın bilerek zarar verici davranışlar göstermeyeceğini belirtmiştir.

12. Sokrates'in görüşünden hareketle trafikte araç kullanan kişinin kırmızı ışıkta geçip birilerinin yaralanmasına sebep olması örnek olayını bilgi-erdem ilişkisi açısından değerlendiriniz.
Cevap: Sokrates'in görüşüne göre bilgili insan erdemli insandır. Herhangi bir kişi bilgisiz ya da vahil bir kişi ise ancak o zaman kötü bir insan ya da erdemsiz bir insan olabilir. Bundan dolayı iyi ve güzel dünyanın oluşmasının tek koşulu insanların yaşam ve yaşamın işleyişi hakkında sonsuz bilgiye doğru gitmelerini sağlamaktır. Sokrates, her zaman için şunu söyler: bir kötülük yapan insan ya da hareketlerinde erdemsizlik gösteren insan, kuşkusuz ki kötülüğün sonuçları ya da kötülüğün manası hakkında yeterince bilgisi olmayan cahil insandır. Eğer bilseydi, asla yapmazdı. Dolayısıyla insanın masum ve iyi olarak doğduğuna inanır. Kısacası eğer trafikte araç kullanan kişi kırmızı ışıkta geçmesinin birilerini yaralamasına sebep olacağını bilseydi, fakat bunu teoride değil, gerçekten pratikte böyle olacağını, bu teorik düşüncenin yüz yüz şekilde gerçekleşeceğini bilseydi, asla o kırmızı ışıktan geçmezdir. Bu düşünceden de çıkarsayabileceğimiz gibi, kötülük ya da erdemsizlik cahilliktir.
Ö. Faruk Erdem'in "Mitolojik Dönem ve Sonrasında Türklerin Felsefi Anlayışı" adlı makalesine göre Türk hikmetinin en eski örneklerine İslamiyet öncesi dönem, destanlar ve eski Türk savlarında rastlanır. Eski Türklerde yöneticinin en önemli özelliklerinden biri bilge olmaktır. Bu yüzden kağan ve vezir gibi yöneticilerde bilge olma özelliği aranır. Yöneticinin diğer erdemleri çalışkanlık, vatan sevgisi, cesaret, kahramanlık, gurur ve iyi huy olarak sıralanır. Eski Türk metinlerinde Platon, Aristo gibi Antik Yunan filozofları arasında geçen bilge yönetici tartışmaları da görülür.

13. Eski Türk metinlerinde geçen hikmet görüşleriyle Antik Yunan filozoflarının felsefe görüşleri arasında benzerlik var mıdır? Açıklayınız.

Cevap: Eski Türklerin hikmet görüşlerinde var olanın tasavvufi bir şekilde dünyanın her yerinde tezahür ettiği fikri vardı. Yani Tanrı tek ya da biricik bir nesne değildi, Tanrı yeryüzüydü, Tanrı evrendi, Tanrı var olan her şeyin içerisindeki biricik ana parça ve nüve idi. Bir çiçeğe baktığınızda da Tanrı'yı görürdünüz, aşık olduğunuz kadına ya da erkeğe baktığınızda da Tanrı'yı görürdünüz. Bundan dolayı Tanrı'yı gökte ya da uhrevi noktalarda aramaya hiç mi hiç gerek yoktu. Tanrı var olan her şeyin içerisinde aktif olarak vardı ve buradaydı. Antik Yunan filozoflarının felsefe görüşleri ise birbirinden ayrılırdı. Örneğin platon Tanrı'nın tek ve biricik olduğunu söylerken bir idealler evreninden bahsederdi .Tanrı o idealar evreninin yaratıcısı olarak kutsal ve yüce idi. Maddeye kesinlikle bürünmemiş olduğu düşünülen Tanrı son derece soyuttu. Bundan dolayı aslında temelde Eski Türk metinlerinde geçen hikmet fikir ile Antik Yunan Düşünceleri arasında benzerlik vardır fakat bunların bağlamları farklıdır.

D Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

14. "Gılgamış Destanı ve Hammurabi Kanunları"**nı tabletlere yazarak düşüncenin yazılı kültüre aktarılmasını sağlayan ilk medeniyet aşağıdakilerin hangisidir?**

A) Hint
B) Çin
C) İran
D) Mısır
E) Sümer

15. Konfüçyüs, "İdeal Bir İnsan ve Topluma Dair Konuşmalar" adlı eserinde "Erdem, erdem içindedir." sözüyle bir erdemin diğer erdemle birbirini tamamlayan bir yapıda olması gerektiğini ifade etmektedir.

Bu duruma uygun düşecek örnek durum aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

A) Kurnaz esnafın müşterilerine karşı güler yüzlü davranması
B) Evde canı sıkılan adamın eşine ev işlerinde yardım etmesi
C) Mahalle sakinlerinin mahalle çeşmesini tamir etmesi
D) Akrabalık ilişkilerini seven bir gencin bayram ziyaretlerine katılması
E) Kişinin şans oyunlarını haksız kazanç olarak görmesi

16. Thales; evrenin ana maddesini, ilk nedenini aramış, doğadaki her şeyin temelinde suyun olduğunu iddia etmiştir. Thales'ten sonra Anaksimandros, arkhe olarak sonlu bir varlık olan suyun sonsuz sayıda varlığın oluşumunu açıklamada yetersiz olduğunu söyleyerek arkheyi sonsuz olan "apeiron" kavramı ile açıklamıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi "apeiron"**un bir özelliği olamaz?**

A) Nicelik olarak sınırsızdır.
B) Duyusal, somut bir varlıktır.
C) Sonsuzluk niteliği vardır.
D) Bütün varlıkların temelidir.
E) Nitelik olarak belirsizdir.

17.

I. Diogenes
II. Lukianos
III. Aristoteles
IV. Thales
V. Ksenofanes

Yukarıda numaralandırılmış filozofların hangileri Anadolu'nun batısında yaşayanlar arasında sayılmaz?

A) I-II
B) II-III
C) II-III-IV
D) III-IV-V
E) I-II-III-IV-V

18. Girdiği evin her köşesine bakan hırsız, bulduğu tüm kıymetli eşyaları çantasına koyar. Kıymetli başka eşyaların da kaldığına dair şüphelerine rağmen çantasını alarak evden uzaklaşır.

Örnek olay aşağıda verilen felsefi düşüncelerin hangisine karşılık gelir?

A) İnsan, her şeyin ölçüsüdür.
B) Doğru, güçlünün işine gelendir.
C) Hiçbir şey yoktur, olsa da bilemeyiz.
D) Varlık var olandır, var olmayan değildir.
E) İnsan, bilerek ve isteyerek kötülük yapmaz.

19. Değişme karşısında değişmeden kalan asıl varlığı bilmenin insan hayatına faydası hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

A) Varlığın yapısının araştırılması ve "arkhe"nin ne olduğu sorusunun yanıtlanması
B) İnsanın gerçek varlığı ve değerli olanı bilmesiyle eylemlerine anlam vermesi
C) Duyuların bitmeyen bir değişmeyi ve oluşu işaret ederek insanı çevresine yöneltmesi
D) Değişmenin varlığın asıl gerçeği olup olmadığı konusunda insanı şüpheye düşürmesi
E) Değişmenin gerisinde değişmeden kalan ve üstün olan asıl varlığın olduğunu bilmesi

20. Lao Tse'nin düşüncesinde evrendeki her türlü değişimin beslendiği sonsuz kaynak aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tao
B) İdea
C) Madde
D) Form
E) Aperion

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları veya faaliyetleri üniteye dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğruysa bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.